

יג. המקדש והקרבנות כבונים את הסדר להשראת "שכינת מעלה" (כה-כו)

כה

אמר הכוֹזָרִי: זֶה מִסְפִּיק לִי בְעֵינַי הַזֶּה¹⁵⁹.

וְאֲנִי רוֹצֵה שְׁתִּקְרַב לִי (=אל ההבנה) מֵה שֶׁקָּרָאתִי בְּקִרְבָּנוֹת¹⁶⁰, מִמָּה שֶׁיִּקְשֶׁה עַל הַשְּׂכָל לְקַבְּלוֹ, כְּאָמְרוֹ: "אֵת קִרְבְּנֵי לַחֲמֵי לְאִשֵּׁי רֵיחַ נִיחָחִי" (במדבר כה, ב) - (הוא) אומר על הקרבנות כִּי הֵם קִרְבָּן ה', וּמְזוֹנוֹ וְרִיחוֹ!

כו

אמר הַחֵבֵר¹⁶¹: הִנֵּה אָמְרוּ "לְאִשֵּׁי" מְתָרֵץ כֹּל (דבר) קֶשֶׁה. יאמר (=הכתוב אומר) כִּי הַקִּרְבָּן הַהוּא וְהַלְחֵם וְרֵיחַ הַנִּיחָחֵם הַמִּיחָחֵם אֵלַי, אֲמַנֵּם הֵם לְאִשֵּׁי, רְצוֹנוֹ לֹאֵר: הָאֵשׁ (היורדת על המזבח¹⁶²) הַנִּפְעֵלֶת (=הנוצרת והמונהגת בהנהגה ניסית) מְצוּוֹיָו יִתְעַלֶּה, אֲשֶׁר מֵאֲכָלָהּ - הַקִּרְבָּנוֹת. וְאַחַר כֵּן יֵאָכְלוּ הַכֹּהֲנִים (את) הַנִּשְׂאָר מִחֻלְקָהּ.

הערות - ילמד ענויים דרכו

159 בירור מעלת ארץ ישראל התגלגל כדרך אגב מהעיסוק בלשונות המקרא הנראים כמגשימים, ובכללם "כבוד ה'", שמתגלה רק ב"ארץ ה'". עתה שב המלך לעסוק בתיאורים המגשימים שהוא נתקל בהם בעת לימודו במקרא.

160 בסעיף הבא יתמודד ריה"ל עם שני קשיים שעולים בעניין הקרבנות: א. מלשון התורה נראה כי הם מאכל של הקב"ה; ב. גם אם אינם מאכל, משמע שהקב"ה זקוק להם, שאלמלא כן מדוע ציווה על הקרבתם? במאמרים אחרים מתמודד ריה"ל עם שלושה קשיים נוספים: במאמר ג, נג מתמודד ריה"ל עם קושי נוסף שדווקא מעשים שנראים שפלים (שחיטת בעל חיים, זריקת דמו, הפשטת עורו, ניקוי קרביו ובני מעיו) הם הנעשים במקום הקדוש ביותר ודווקא על ידם שורה שכינה. (בשאלה זו התקיפו הנוצרים את "הברית הישנה" (עיין ספר העיקרים ג, כה) ושינו את ההקרבה ל"נקייה יותר": הקרבת לחם ויין); במאמר א, קט התמודד ריה"ל עם השאלה מדוע התורה מפרטת רבות דווקא במעשה הקרבנות ובבניית המשכן לעומת מצוות אחרות חשובות שבאו ברזם בלבד; במאמר ב, מז-מח מתמודד ריה"ל עם דברי הנביאים, המתקיפים את הקרבת הקרבנות, שמשמע לכאורה מהם שאין ה' חפץ בהם, אלא בעשיית משפט וצדק.

161 כמה שלבים בתשובת החבר: א. הסבר למי מיועדים הקרבנות - לאש הנפעלת ע"י האלוה (=השכינה) ולא לאלוה; ב. התכלית הכללית של הקרבנות היא ליצור את הסדר הראוי שעל ידו תתאפשר חלות השכינה באומה, כלומר גם האש אינה זקוקה לקרבנות כשלעצמה, אלא הקרבנות הם צורך של האומה לבנות את הסדר שבעבורו יזכו לשכינה; ג. פירוש הסדר הנצרך של האומה תוך שימוש בגוף האדם כמשל.

162 ויקרא ט, כד: "וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל עַל הַמִּזְבֵּחַ אֵת הָעֹלָה וְאֵת הַחֲלָבִים וַיֵּרָא כָּל הָעָם וַיִּרְאוּ וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם". האש שיורדת מהשמים ואוכלת את בשר הקרבנות אינה אש גשמית ואינה מופיעה בעולם על ידי "סיבות אמצעיות" - חוקי הטבע. אלא היא מעשה אלוהי, ועניינה לבטא את קרבת ה' ואת הופעת השכינה - ההשגחה הניסית - במקום זה. וכעין זה האש שבסנה או האש שאוכלת בראש הר סיני.

וְאִמְנָם הַכּוֹנְנָה בְּזֶה (=בהקרכת הקרבנות, הוא) טוֹב הַסֵּדֶר שִׁיחֹל עֲלָיו הַמֶּלֶךְ (=האלוה) ¹⁶³, חוֹל גְּדֻלָּה (=מעלה של הנהגה והשגחה ניסית), (ו) לֹא חוֹל מְקוֹם (=ולא תפיסה פיזית של מקום) ¹⁶⁴.

וְהִנֵּחַ דְּגָמָא (=משל) לְעִנְיַן הָאֱלֹהִי אֶת הַנֶּפֶשׁ הַמְּדַבֶּרֶת (=השכלית, שמנהיגה את הגוף), הַחֲלָה (=השורה) בְּגוֹף (כלומר מנהיגה את הגוף ה) טַבְעֵי בְּהִמְיָם ¹⁶⁵. כְּאֲשֶׁר נִשְׁתַּוּ טַבְעֵי וְנִסְדְּרוּ כַחֲוֹתָיו הָרִאשִׁיִּים וְהַמְשַׁנְיִים סֵדֶר (ש) מוֹכֵן לְמַצָּב נְעִלָה מְמַצֵּב הַבְּהֵמוֹת, הִיתָה רְאוּיָה חֲלוֹת הַמֶּלֶךְ הַשְּׁכָלִי (=הנפש השכלית, שאין לבהמה) אֶצְלוֹ, לְהוֹרוֹת אוֹתוֹ וְלִהְדַרְיֵכוֹ וְלִהְתַּחַבֵּר עִמּוֹ - כֹּל עוֹד נִשְׁאָר (=נשמר) הַסֵּדֶר הַהוּא. וְכֵאֲשֶׁר יִפְסַד הַסֵּדֶר (כגון בעת חולי או בעת זקנה, שאינו אוכל ושותה כראוי) - יִפְרָד (גם המלך השכלי - הנפש) מִמֶּנּוּ. וְיִדְמָה לְסִכָּל (=יחשוב הטפש, בטעות) כִּי הַשְּׁכָל (=הנפש השכלית שמחיה ומנהיגה את הגוף) צָרִיךְ לְמֵאֲכָל וְלִמְשֻׁתָהּ וְלִרְיִחַ (כדי לקיים את עצמו), לְפִי שֶׁהוּא רוֹאֵה אוֹתוֹ מִתְמִיד (=נשאר) בְּהִתְמַדְתָּם (=כל עוד יש מאכל ומשתה) וְנִפְרָד בְּהִפְרָדָם, וְאִין הַדְּבָר כֵּן (שאינן הוא אוכל ושותה, אלא שורה בגוף כל עוד הגוף מתנהל כסדרו).

אֲבָל הָעִנְיָן הָאֱלֹהִי נְדִיב (=משפיע את ההשפעה המקסימלית שניתן להשפיע בהתאם לסדר שיש לכל נמצא), (ו) רוֹצֵה הַטוֹב לְכָל. וְכֹל יֵת שִׁיִּסְדֵר דְּבָר וְיִכּוֹן לְקַבֵּל הַנְּהַגְתּוֹ - לֹא יִמְנַע מִמֶּנּוּ, וְלֹא יִחְדַּל מִלְהַאֲצִיל עֲלָיו אֹר וְחִכְמָה וְהַשְׂרָאָה ¹⁶⁶. וְכֵאֲשֶׁר יִפְגַּם סֵדֶרוֹ - לֹא יִקְבַּל הָאוֹר הַהוּא, וְיִהְיֶה זֶה הַפְּסָדוֹ (שלו, ובגללו, ולא מחמת חולשת העניין האלוהי) - וְיִתְעַלָּה הָעִנְיָן הָאֱלֹהִי מִשִּׁישִׁיגָהוּ רְפִיּוֹן אוֹ הַפְּסָד.

וְכֹל מֵה שֶׁהוּא בְּסֵדֶר עֲבוּדָה - מֵהַשְׂרוֹת וְהַקְּרָבָנוֹת וְהַקְּטָרוֹת וְהַשִּׁירִים וְהַמֵּאֲכָל וְהַמְשֻׁתָהּ בְּתַכְלִית הַטְּהָרָה וְהַקְּדֻשָּׁה - יֵאָמֵר בּוֹ "עֲבוּדַת ה'" (במדבר ת,יא) וְ"לֶחֶם אֱלֹהִיךָ" (ויקרא כא,ח) וְזוֹלַת זֶה, וְאִמְנָם הוּא פְּנִי (=דבר הנאמר בהשאלה, שהוא ביטוי) לְרִצּוֹתוֹ (=לשביעות רצונו מ) הַסֵּדֶר הַטוֹב (ש) בְּאֵמָה וּבִפְנֵינִים, (וכינוי) קְבוּלוֹ תְּקַרְבָתָם - עַל דֶּרֶךְ מְשָׁל, וְחוּלוֹ אֶצְלָם - לְגְדֻלָּה לָהֶם, וְהוּא (עצמו, אמנם) נִקְדָּשׁ וְנִעְלָה מִן הַהִנָּאָה בְּמֵאֲכָלָם וּבְמִשְׁתֵּיתָם

הערות - ילמד עניים דרכו

163 שכינה היינו שהמקום מושג בהשגחה ניסית. הכנת הסדר הדרוש יוצרת את הכלי הראוי שעליו תשרה השכינה, כמו שמחשב צריך את ה"חומרה" שמסוגלת לקבל את ה"תוכנה" שתשרג את פעילותו.

164 כלומר כשאנו אומרים שבמקדש שורה השכינה הכוונה שהמקום מושג בהשגחה על-טבעית. זאת בניגוד לתפיסה המגשימה, שמבינה ש"שכינה" היינו שבמקום זה יש נוכחות פיזית של האלוה.

165 כבר לעיל א,פט ביאר שהנפש שוכנת בגוף לא "שכינת מקום" אלא "שכינת מעלה". היא מנהיגה את הגוף אך לא נוכחת פיזית בו. כאן מוסיף ריה"ל שעל מנת שתנהיג את הגוף היא זקוקה שהגוף יהיה מסודר בסדר מוכרח. הנפש אינה זקוקה למאכל ומשתה כדי להתקיים, אלא האכילה והשתיה יוצרות בגוף את הסדר הנכון שהוא תנאי לשכינתה בגוף. כך הקרבנות אינם מאכל לאלוה, אלא שכינת ה' איננה שוכנת באומה אלא בשעה שהאומה בונה אצלה את הסדר הזה שהוא תנאי לחלות השכינה בה.

166 יסוד זה הובא לעיל בסוף סעיף יד, ובמאמר ה בסעיף יב ובסעיף כ "ההקדמה השלישית".

מסלול 1: יום ה לפרשת וישב
מסלול 2: יום ב לפרשת וישב

(ואינו זקוק להם כלל), וְאִמָּנִים מְאֻכָּלִים - לְנַפְשׁוֹתָם (=לעצמם, לבניית הסדר הראוי אצלם כדי שתחול שכירתו בהם).

כמו¹⁶⁷ שְׁעָפוּל הַקֶּבֶה וְהַכֶּבֶד - כְּאֲשֶׁר הוּא (העיכול) מִתְקַן (=כמאכל מתאים ובפירוק לחומרים שהגוף נזקק להם, אז) יִתְקַן אַחַר כֵּךְ הַזֶּךְ מִמֶּנּוּ בְּלֵב (=במערכת הדם), וְהַזֶּךְ שֶׁבִּזְךְ - בְּרוּחַ, וְיִתְקַן הַלֵּב וְהַרוּחַ וְהַמַּחַ בְּמִזוֹן הַהוּא¹⁶⁸, וְיִתְקַנוּ גַם כֵּן כְּלֵי הָעֵכוּל וְשָׂאֵר הָאֵיבָרִים בְּרוּחוֹת הַהוֹלְכוֹת אֲלֵיהֶם דְּרַךְ הָעוֹרְקִים וְהַעֲצָבִים וְהַוְרִידִים הַנָּחִים, וְכָלְלוּ שֶׁל דְּבָר, יִתְקַן הַמִּזְג כְּלוֹ וְיִהְיֶה מִזְמָן לְקַבְּלַת הַנְּהֻגַת הַנֶּפֶשׁ הַמְּדַבֶּרֶת (=השכלית, שמנהיגה את הגוף בהנהגה שכלית שיש לבנ"א ואין לבהמות), אֲשֶׁר הִיא עֵצִים נְבֻדָּל, קָרוֹב לְעֵצִים הַמְּלֻאָכִים שְׁנֵאמַר עֲלֵיהֶם: "דִּי מְדַרְהוֹן עִם בִּשְׂרָא לֹא אִיתָהּי" (דניאל ב,יא), וְיִחּוּל (העצם הנבדל - הנפש) בַּגּוֹף חוּל שְׁלִיטָה וְהַנְּהֻגָה, לֹא חוּל מְקוּם (שהרי העצם הנבדל רוחני ואינו גובל במקום), וְהוּא אֵינוֹ אוֹכֵל מִהַמִּזוֹן הַהוּא מְאוּמָה, לְפִי שֶׁהוּא נִעְלָה מִמֶּנּוּ. (וכך גם) הָעֵנִין הָאֱלֹהִי (ששרייתו באדם מביאה אותו להיות מונהג בהנהגה ניסית) - לֹא יִחּוּל כִּי אִם בְּנֶפֶשׁ (המקבלת את הנהגת) הַשִּׁכְּל, וְהַנֶּפֶשׁ לֹא תִקְשֶׁר כִּי אִם בְּרוּחַ חֲמָה טְבָעִית, וְהַרוּחַ הַטְּבָעִית אֵי אִפְשָׁר לָהּ מִבְּלֵי מְקוֹר שֶׁתִּקְשֶׁר בּוֹ, כִּהִקְשֶׁר הַשְּׁלֵהֶבֶת בְּרֹאשׁ הַפְּתִילָה. וְהַנֶּפֶשׁ לְפִתִּילָה הוּא הַלֵּב, וְהַלֵּב צָרִיךְ לְחַמֵּר הָדָם, וְהָדָם לֹא יִתְנַהֵג אֲלֵא בְּכֵלֵי הָעֵכוּל, וְהַצֶּרֶךְ אֵל הַקֶּבֶה וְהַכֶּבֶד וּמִשְׁרֵתֵיהֶם. וְכֵן צָרִיךְ הַלֵּב (גם) לְרֹאֵה וְלִגְרוֹן וְלֵאָף וְלִסְרַעְפַּת וְלִשְׂרִירִים הַמְּנִיעִים אֶת שְׂרִירֵי הַחֻזָּה לְעִבּוּדַת הַנְּשִׁימָה, לְאִזוֹן מִזְג הַלֵּב בְּאִוִיר הַנִּכְנָס וְהַעֲשֵׂן הַיּוֹצֵא¹⁶⁹. וְהַצֶּרֶךְ לְדַחֲתַת מוֹתְרֵי הַמִּזוֹן לְכֻלָּים שֶׁל כַּחוֹת דוּחִים, וְלְכֻלֵי הַיְצִיאָה וְהַשְׁתָּן. וְיִהְיֶה הַגּוֹף מְכַל מֵה שֶׁזִּכְרָנוּ. וְהַצֶּרֶךְ לְמַה שְׁיַעֲתִיק (=יעביר את) הַגּוֹף מִמְּקוֹם לְמְקוֹם לְחַפֵּשׂ מֵה שְׁיִצְטָרֵךְ לוֹ וּלְבָרַח מִמֵּה שְׁיִזְיָקָהוּ¹⁷⁰, וְלְכֻלֵי שְׁיִבְיָאוּ אֵלָיו וְיִדְחוּ מֵעָלָיו, (ולכן) הַצֶּרֶךְ לְיָדִים וּגְלִים. וְהַצֶּרֶךְ לְיֹעֲצִים מְבַחֲיָנִים, מְזַהֲרִים מִמֵּה לִירָא וּלְמַה לִּיחַל, יוֹדְעִים מֵה שֶׁיְהִי, כּוֹתְבִים וּמְזַכֵּרִים מֵה שֶׁעֵבֵר לְהִזְהַר מִכְמוֹתוֹ בְּעִתִּיד אוֹ לִיחַל לוֹ, וְהַצֶּרֶךְ אֵל הַחוֹשִׁים הַנְּרָאִים וְהַנְּסֻתָרִים, וְיִהְיֶה הָרֹאשׁ מְשַׁכְנֵם, בְּתַמִּיכַת הַלֵּב וְעִזְרָתוֹ. וְנַעֲשֶׂה הַגּוֹף כְּלוֹ מְסֻדֵר סֻדֵר אֶחָד, שֶׁבְּאֵל הַנְּהֻגַת הַלֵּב, אֲשֶׁר הוּא הַמְּשַׁכֵּן הָרֹאשׁוֹן לְנֶפֶשׁ, וְאִם תִּחּוּל בְּמַחַ - הָרִי הוּא חוּל מְשַׁנֵּי בְּמַצוּעַ הַלֵּב¹⁷¹.

וְכֵן נִסְדְּרָה הָאִמָּה הַחַיָּה הָאֱלֹהִית, כְּמֵאמַר יְהוֹשֻׁעַ: "בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי אֵל חַי בְּקִרְבְּכֶם"

הערות - ילמד ענוים דרכו

167 עד כאן דיבר ריה"ל על המשל והנמשל בכלליות, ועתה הוא שב לפרט את הסדרים הקיימים בגוף, והסדרים המקבילים באומה.

168 נמצא שעבודת הקרבנות, הקטורת, הנרות והלחם הם ההכנה להופעת השכינה, בקודש הקודשים בגילוי הנבואה וחכמת התורה.

169 בנמשל - זו השכינה השורה על הארון והכרובים, כדלקמן.

170 בנמשל - בני לוי הופקדו על שמירת הכניסה למשכן, והזר הקרב - יומת.

171 רמז לסנהדרין שנשענים על "מקום מזבח", כי השכינה מכוונת אותם, כפי שיבואר במאמר ג, ט-מא.

(יהושע ג,י), נִפְעֵלָה הָאֵשׁ (היורדת מהשמים על גבי המזבח) בְּחַפְץ ה' בְּרִצּוֹתוֹ אֶת הָאֲמָה, וְהִיָּה אוֹת לְקַבּוֹל תְּקַרְבַּתְכֶם וּמִתְנַתֶּם.¹⁷²

כִּי הָאֵשׁ - הִיא הַעֲדִינָה וְהַנְעֵלָה מִכָּל הַגּוֹפִים אֲשֶׁר תַּחַת גִּלְגַּל הַיָּרֵחַ¹⁷³, וְהִיָּה מְקוּמָה (=והיתה שורה ב) שֶׁמֶן חֲלָבֵי הַקָּרְבָּנוֹת וְנִיחוּחֶם, וְעֵשֶׂן הַקְּטֹרֶת וְהַשְּׁמָנִים, כְּדֶרֶךְ הָאֵשׁ אֲשֶׁר אֵינָה נְתִילִית אֲלָא בַשְּׁמֶן וּבַשְּׁמֶן, כַּחַם הַטְּבָעִי הַנִּתְלָה בְּעֵדִין וְהַשְּׁמֶן מִן הַדָּם. וְצוּהָ יִתְעַלָּה בְּמִזְבַּח הָעוֹלָה וּמִזְבַּח הַקְּטֹרֶת וְהַמְנוּרָה, וְאַחַר כֵּן בְּעוֹלוֹת וּקְטֹרֶת הַסַּמִּים וְשֶׁמֶן הַמָּאֹר (וְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה:¹⁷⁴

אֲמַנֵּם מִזְבַּח הָעוֹלָה - הָרִי הוּא בְּעָבוּר שֶׁתִּקְשֹׁר בּוֹ הָאֵשׁ הַגְּלוּיָה הַמְּפֹרֶסֶת¹⁷⁵ ;

וּמִזְבַּח הַזֶּהָב - לָאֵשׁ יוֹתֵר חֲבוּיָה וְעֵדִינָה¹⁷⁶ ;

וְאֲמַנֵּם הַמְנוּרָה - הָרִי הִיא בְּעָבוּר שֶׁיִּקְשֹׁר בָּהּ אֹר הַחֲכֵמָה וְהַהֲשָׂרָאָה ;

וְהַשְּׁלַחֵן - בְּעָבוּר שֶׁיִּקְשֹׁרוּ בּוֹ הַשְּׁפַע וְהַטּוֹבוֹת הַגְּשָׁמִיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ הַחֲכָמִים: "הַרְוֵצָה שֶׁיִּחְכְּמִים יְדָרִים, הַרְוֵצָה שֶׁיַּעֲשִׂיר יִצְפִּין" (ב"ב כה,ב).

וְכָל זֶה כְּבוֹד - לְאֶרֶן (שמות כה,י) וְלְפָרוּכִים (שם יח-כ), אֲשֶׁר הֵם בְּמִדְרַגַּת הַלֵּב וְהָרָאָה מִרְחַפֵּת עֲלֵיוֹ.¹⁷⁷

הערות - ילמד ענוים דרכו

172 עיין ויקרא ט,כד; שופטים ו,כא; מלכים א יח,לח.
173 האש היא החומר העדין ביותר בעולם החומרי, שהרי היא שואפת למעלה ולא למטה, ואש מדליקה אש ולא נחסרת, ואין בה מגע.

174 שמות כה-ל.

175 שמות כט,מב-מו: "עלת תמיד לדתיכם פתח אהל מועד לפני ה' אשר אועד לכם שמה לדבר אליך שם. ונעדת שמה לבני ישראל ונקדש בכבדי. וקדשתי את אהל מועד ואת המזבח ואת אהרן ואת בניו אקדש לכהן לי. ושכנתי בתוך בני ישראל והייתי להם לאלהים. וידעו כי אני ה' אלהיהם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לשכני בתוכם אני ה' אלהיהם".

176 היא האש אשר רצו נדב ואביהוא להשפיע כשבאו להקטיר קטורת, לאחר האש הנגלית שיצאה על מזבח העולה: "ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העלה... ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו ויתנו בהן אש וישימו עליה קטרת ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אתם. ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם..." ושם טז,ב: "דבר אל אהרן אחיך, ואל יבא בכל עת אל הקדש מבית לפרכת אל פני הכפרת אשר על הארון ולא ימות, כי בענן אראה על הכפרת". היינו שענן הקטורת והשכינה הקשורה בו מהווים הכנה להתוועדות שבקודש הקודשים.

177 שמות כה,כב: "ונועדת לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרבים אשר על ארון העדת את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל". אם כן הלב - הוא הארון והכרובים, שמבטא את עצם הקשר של ה' עם האומה, השכינה (ועל כן כרוב אחד כנגד הקב"ה וכרוב אחד כנגד כנסת ישראל). ובצד הארון - ספר התורה, שהוא כנגד הראש והחושים (מבואר לקמן סעיף כח) והם חכמי התורה והנביאים, היועצים לעם. כלי העיכול - הם המזבחות והכלים הפנימיים שבקודש. היריים והרגלים - הם בני לוי, נושאי המשכן וכליו.

על פי מבנה זה, ניכר שאצל ריה"ל עצם הקשר של הקב"ה וישראל הוא מרכז החיים. חכמי התורה והנבואה - יועצים לאומה ומסתייעים בשכינה, והם נחשבים "שכינת משנה". והכוהנים והעובדה

והצרכו לאלה בלים ומשמשים, כמו כּיּוּר וּכְנוּ וּמְלַקְחִים וּמְחַתּוֹת וּקְעָרוֹת וּכְפוֹת וּמְנִיקוֹת וְסִירוֹת וּמְזַלְגוֹת וְזוֹלוֹת זֶה, וְהַצָּרְךְ אֶל מֵה שֵׁיִשְׁמוֹר אוֹתָם, הַמְשָׁפֵן וְהַאֲהֵל וּמְכַסְּהוּ, וּשְׁמִירָה לְכָל - חֲצַר הַמְשָׁפֵן וּכְלָיו.

וְהַצָּרְךְ לְנוֹשְׂאִים לְכָל אֱלֹה, וּבַחֲר ה' לְזֶה (את) בְּנֵי לְוִי (במדבר ג, יד-לו), לְפִי שֶׁהֵם הַמְקַרְבִּים¹⁷⁸, כָּל שֶׁפֶן מֵעַת הַעֲגָל, כְּאֲשֶׁר נֹאמַר "וַיֹּאסְפוּ אֵלָיו כָּל בְּנֵי לְוִי" (שמות לב, כו). וּבַחֲר לְנִכְבֵּד שְׁפָהֶם, וְהוּא אֶלְעָזָר הַפֶּהֶן (להיות אחראי על) הַדְּבָרִים הַנִּכְבָּדִים וְהַעֲדִינִים בְּיֹתֵר, כְּמוֹ שֶׁנֹּאמַר: "וּפְקֻדַת אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן שֶׁמֶן הַמָּאוֹר וּקְטֹרֶת הַסַּמִּים וּמִנְחַת הַתְּמִיד וְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה" (במדבר ד, טז) - אֱלֹה אֲשֶׁר נְתַלִּית בָּהֶם הָאֵשׁ הַעֲדִינָה וְאוֹר הַחֲכָמָה וְהַשְׂרָאָה, וּמֵה שֵׁיִוְתֵר מְזֵה: אוֹר הַנְּבוּאָה בְּאוֹרִים וְהַתְּמִים. וְלְנִכְבֵּד שְׁבָכְתוֹת הַלְוִים אַחֲרָיו, וְהֵם בְּנֵי קָהֵת, נְשִׂיאת הָאֵיבָרִים הַפְּנִימִיִּים: "הָאֲרוֹן וְהַשְּׁלֶחֶן וְהַמְּנוֹרָה וְהַמְּזַבְּחוֹת וְכָלֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר יִשְׂרְתוּ בָּהֶם" (שם ג, לא), וּבָהֶם נֹאמַר:

הערות - ילמד עננים דרכו

במקדש - מכינים ומסדרים את כל העבודה לחלות הקשר. גם המלכות שבונה את הסדר החברתי - אין היא אלא הכנה להופעת השכינה. והנה כתר כהונה נמסר לבני אהרון, וכתר תורה לבני לוי ואח"כ לחכמים, וכתר מלכות לבית דוד. אבל כולם רק הכנה למעלה העיקרית - עצם התקשרות השכינה באומה, שהיא שורה על כלל האומה: "ומי יתן כל עם ה' נביאים". הרי שהקשר עם האומה נעשה על ידי "העבודה" של כל המערכות. זאת בניגוד לרמב"ם שראה את ההשכלה כאמצעי מרכזי לדבקות. ונהנה ברפואה היום נוטים לקבוע את רגע המוות על פי מות גזע המוח, אף שהלב עובד, כי המבט הוא על האדם כפועל וכמנהיג את עצמו. אולם מזווית ראייה של מקור השפע - הלב הוא מרכז החיים. ואולי זהו היסוד למחלוקת ההלכתית על קביעת רגע המוות: האם חיות האדם נקבעת על פי יכולתו לפעול, להנהיג, לבחור, או על פי מציאות נשמת חיים בלבד.]

ועיין במדרש משלי א, א: "והחכמה מאין תמצא - מלמד שהיה שלמה מחפש היכן החכמה מצויה, ר' אליעזר אומר: בראש, ר' יהושע אומר: בלב, ה"ד: 'נתתה שמחה בלב', וכתוב: 'חכם בני ושמח לב'. ומפני מה ניתנה חכמה בלב? מפני שכל האיברים תלויים בלב. אמר שלמה אני עושה כדפתח אבי, שהוא פתח בחכמתו בראש אותיות וסיים באמצע אותיות, בראש, דכתיב: 'אשרי האיש אשר לא הלך', וסיים באמצע, שנאמר: 'כל הנשמה תהלל יה', בתחילה אני פותח באמצע ומסיים בסוף, אני פותח ממקום שהחכמה נתונה - היכן היא בלב, ולב היכן הוא נתון? באמצע. נמצאת אומר שדוד תפש כדברי ר' אליעזר, ושלמה כדברי ר' יהושע. ולא עוד אלא שהלב נתון בידו של הקדוש ברוך הוא, כדכתיב: 'פלגי מים לב מלך ביד ה' על כל אשר יחפוץ יטנו'. וכיון שהלב נתון ביד הקדוש ברוך הוא, אל מקום שהוא חפץ הוא מטה אותו. וכיון שראה שלמה שהחכמה נתונה בלב, אמר: ממקום שניתנה החכמה אני מתחיל, שכן הוא אומר: 'משלי שלמה'... והנה ר"א הוא הסובר שגאולה תלויה בתשובה - כי הבחירה היא בראש, ור"י סובר שאינה תלויה בתשובה, כי הסגולה היא בלב. ור"י סובר בניסן נברא העולם - לידת ישראל, ור"א בתשרי - היא הבריאה האנוברטלית. כי חכמה בגויים תאמין, ותורה בגויים אל תאמין.

178 משמע שהיו מיוחדים לעבודה עוד לפני חטא העגל. וכן כתב הרמב"ם בהל' עבודה זרה פרק א: "ויעקב אבינו למד בניו כולם והבדיל לוי ומינהו ראש והושיבו בישיבה ללמד דרך השם ולשמור מצות אברהם, וציווה את בניו שלא יפסיקו מבני לוי ממונה אחר ממונה כדי שלא תשכח הלימוד... עד שארכו הימים לישראל במצרים וחזרו ללמוד מעשיהן ולעבוד כוכבים כמותן, חוץ משבט לוי שעמד במצוות אבות. ומעולם לא עבד שבט לוי עבודת כוכבים".

"כִּי עֲבַדְתָּ הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם בְּכַתֵּף יִשְׂאוּ" (שם ז, ט), כְּמוֹ שְׂאִין לְאִיבָרִים הַפְּנִימִיִּים עֲצֻמוֹת שְׂעוּזִים עַל נְשִׂאֲתָם, אֲלֵא הַכַּחוֹת וְהַרוּחוֹת נוֹשְׂאִים אוֹתָם¹⁷⁹, עִם הַיּוֹתֵם קְשׁוּרִים אֶל מֵה שְׂצֻמוֹד אֲלֵיהֶם. וְלִמִּי שֶׁתַּחֲתָם, בְּנֵי גִרְשׁוֹן, נְשִׂאֵת הָאִיבָרִים הָרַכִּים הַחִיצוֹנִיִּים, כִּירִיעוֹת הַמְּשַׁכֵּן וְאֵהֵל מוֹעֵד, מְכַסֶּה וּמְכַסֶּה הַתַּחַשׁ אֲשֶׁר עָלָיו מְלַמְעֵלָה (שם ד, כה). וְלִמִּי שֶׁתַּחֲתָם, בְּנֵי מֶרְרִי, נְשִׂאֵת הָאִיבָרִים הַקְּשִׁים, קְרָסִיו, קְרָשָׁיו, בְּרִיחָיו, עֲמוּדָיו וְאֲדָנָיו (שם לא). וְנִעְזְרוּ שְׁתֵּי הַכַּחוֹת בְּנְשִׂאֲתָם בְּעֲגָלוֹת, כְּפִי מִשְׁאֵם, שְׁתֵּי הָעֲגָלוֹת לְגִרְשׁוֹן וְאַרְבַּע הָעֲגָלוֹת לְמֶרְרִי כְּפִי עֲבוּדָתָם (במדבר ז, ד-ה).
וְכֹל זֶה בְּמַעַרְךָ וְסֵדֶר חֻכָּם, אֱלֹהֵי.

שאלות מנחות:

- ✦ מהו "אשי"?
- ✦ מה ההבדל בין "שכינת מקום" ל"שכינת מעלה"?
- ✦ האם הסדר של הגוף הוא בשביל הגוף או בשביל הנפש?
- ✦ הסבר על פי ריה"ל: "הקרבנות - צורך גבוה".
- ✦ האם הסדר לחלות השכינה הנעשה על ידי הקרבנות, בא גם לתיקון המוסרי והחברתי של האומה? האם הטעמים שניתנו לקרבנות על ידי חכמים אחרים (קרובן חטאת - לעורר את ההכרה בחומרת החטא וכיו"ב) סותרים או משתלבים בטעם שמביא ריה"ל?
- ✦ לפי ריה"ל, מהו המרכז של המשכן - המזבחות או קודש הקודשים? מהו המרכז מצד העבודה ומהו המרכז מצד תכלית העבודה?
- ✦ על פי ריה"ל, האם המוח משרת את הלב או הלב את המוח? האם הלב נותן חיים למוח כדי שיוכל להשכיל, או ההשכלה של המוח היא כדי לשמר את הסדר לחיות הנמצאת בלב?
- ✦ מה היחס בין הופעת התורה והנבואה לבין הקשר הסגולי בין האומה לאלוהיה על פי ריה"ל? מי מרכזי ומי נלווה?

הערות - ילמד ענוים דרכו

179 כך את הכלים הפנימיים לא נשאו בעגלות אלא בני קהת נשאו על כתפיהם. ולגבי הארון - עיין בסוטה לה, א שהארון היה נושא את נושאי.

מסלול 1: יום ה לפרשת וישב
מסלול 2: יום ב לפרשת וישב